

सूचना

- (1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.
 - (2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनात न विसरता बॉलपेनने लिहावा.
- परीक्षा-क्रमांक

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

केंद्राची संकेताक्षरे

शेवटचा अंक
- (3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे न विसरता नमूद करावा.
 - (4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.
 - (ब) आयोगाने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून घ्यावा.
 - (5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे. अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वाळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.
 - (6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.
 - (7) प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच “उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील”.

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षाने उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या “परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82” यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कपाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे वाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरुद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेनुसार ही सील उघडू नये

C12

2

A

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

1. आयटक या कामगार संघटनेशी खालीलपैकी कोणता नेता संबंधित **नाही** ?
(1) ना.म. जोशी	(2) लोकमान्य टिळक
(3) लाला लजपतराय	(4) महात्मा गांधी

Which leader is **not** belong to All India Trade Union Congress ?

(1) N.M. Joshi	(2) Lokmanya Tilak
(3) Lala Lajpatrai	(4) Mahatma Gandhi

2. 'कायमदारा' पद्धतीची कोणती दोन प्रमुख वैशिष्ट्ये होती ?
- अ. सर्व जमीनदार व वसुली अधिकार्यांचे जमीनदारांमध्ये रूपांतर करणे.
 ब. जमीनीवरचे पूर्वापार चालत आलेले हक्क हिरावून घेणे.
 क. महसूलाची आकारणी व वसूलीची पद्धत निश्चित करणे.
 ड. शेतीच्या तंत्राची सुधारणा करणे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ (2) फक्त अ आणि ब (3) फक्त क आणि ड (4) फक्त ड

Which are the two main characteristics of 'permanent' settlement ?

- a. To transform all landlord and recovery officers into landlords.
 b. To deprive the conventional rights on the land.
 c. To fix the structure of the revenue tax collection and recovery system.
 d. To improve the agricultural techniques.

Answer Options :

- (1) Only a (2) Only a and b (3) Only c and d (4) Only d

3. कोणत्या कायद्यानुसार भारतातील कामगार संघटनाना कायदेशीर मान्यता मिळू लागली ?
(1) इंडियन ट्रेड युनियन ॲक्ट, 1926	(2) इंडियन माईन्स ॲक्ट, 1923
(3) इंडियन फॅक्टरी ॲक्ट, 1922	(4) इंडियन फॅक्टरी ॲक्ट, 1911

By which act legal recognition have been given to Indian Labour Organisation ?

(1) Indian Trade Union Act, 1926	(2) Indian Mines Act, 1923
(3) Indian Factory Act, 1922	(4) Indian Factory Act, 1911

4. भारतीय राष्ट्रीय सभेच्या इ.स. 1886 च्या कलकत्ता अधिवेशनाचे अध्यक्ष कोण होते ?
(1) फिरोजशाह मेहता	(2) अब्दुल अझीझ
(3) दादाभाई नौरोजी	(4) बदरुद्दीन तय्यबजी

Who was the President of Indian National Congress in 1886 held in Calcutta ?

(1) Firozshah Mehta	(2) Abdul Aziz
(3) Dadabhai Naoroji	(4) Badruddin Tayyabji

5. 'इंडियन नॅशनल युनियन' ही संस्था कोणी व केव्हा स्थापन केली होती ?

(1) ए.ओ. ह्यूम, 1884	(2) दादाभाई नौरोजी, 1885
(3) व्योमेशचंद्र बॅनर्जी, 1884	(4) म.गो. रानडे, 1885

Who and when established Indian National Union Organisation ?

(1) A.O. Hume, 1884	(2) Dadabhai Naoroji, 1885
(3) W.C. Banerjee, 1884	(4) M.G. Ranade, 1885

6. महाराष्ट्रात सार्वजनिक कल्याणाच्या हेतूने कोणत्या संस्था स्थापित झाल्या होत्या ?

अ. बॉम्बे असोसिएशन	ब. डेक्कन प्रांतस्थ मंडळी
क. प्रार्थना समाज	ड. युगांतर समिति

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ आणि ब	(2) फक्त अ, ब आणि क
(3) अ, ब, क आणि ड	(4) फक्त ड

Which were the institutions in Maharashtra established for the social welfare ?

a. Bombay Association	b. Deccan Prantastha Mandali
c. Prarthana Samaj	d. Yugantar Samiti

Answer Options :

(1) Only a and b	(2) Only a, b and c
(3) a, b, c and d	(4) Only d

7. दलितांची परिस्थिती सुधारण्यासाठी या संघाची स्थापना यांनी केली.

अ. सत्यशोधक समाज	—	महात्मा फुले
ब. भारत सेवक संघ	—	ना. गोपाळकृष्ण गोखले
क. दलित संघ	—	डिप्रेसड क्लास मिशन महर्षि विठ्ठल रामजी शिंदे
ड. सोशल सर्व्हिस लिग	—	ना.म.जोशी

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ आणि क	(2) फक्त ब आणि ड	(3) फक्त क	(4) फक्त ड

Which of the following 'Sangha' was established by whom for upliftment of 'Dalit' ?

a. Satyashodhak Samaj	—	Mahatma Phule
b. Indian Servant Sangha	—	Hon. Gopalkrishna Gokhale
c. Dalit Sangh	—	Depressed Class Mission Maharshi Vitthal Ramji Shinde
d. Social Service League	—	N.M. Joshi

Answer Options :

(1) Only a and c	(2) Only b and d	(3) Only c	(4) Only d

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

8. भारतात ब्रिटीशांचा रेल्वे उभारणीचा हा हेतू होता

- अ. भारतातील ब्रिटीश साम्राज्यवाद्यांच्या आर्थिक, राजकीय व लष्करी हितसंबंध जपणे.
- ब. देशांतर्गत मालवाहतूक करणे व माल निर्यात करणे.
- क. भारतात इंग्रजी प्रशासन व्यवस्थेचा खर्च भागविणे.
- ड. व्यापारासाठी भांडवल निर्माण करणे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ (2) फक्त ब (3) फक्त क (4) फक्त अ आणि ब

Which was the aim of the Britishers to establish the Railway in India ?

- a. To conserve the Britishers imperialist's economical, political and military co-relations.
- b. To internal supply and export the goods.
- c. To fulfil the expenditure of British Government in India.
- d. To make a capital for trade and business.

Answer Options :

- (1) Only a (2) Only b (3) Only c (4) Only a and b

9. मुंबईतील गिरणी मालकांनी परिस्थितीचे गांभीर्य ओळखून कोणत्या साली बॉम्बे मिल ओनर्स असोसिएशन ही संघटना स्थापन केली ?

- (1) 1876 (2) 1880
(3) 1881 (4) 1885

When did the mill owners in Mumbai establish the Bombay Mill Owners Association after realising the seriousness of the situation ?

- (1) 1876 (2) 1880
(3) 1881 (4) 1885

10. 'दीनमित्र' ची सुरुवात _____ यांनी केली.

- (1) शाहू महाराज (2) डॉ. आंबेडकर
(3) मुकुंदराव पाटील (4) विठ्ठल शिंदे

'Dinmitra' was started by _____.

- (1) Shahu Maharaj (2) Dr. Ambedkar
(3) Mukundrao Patil (4) Vitthal Shinde

11. खालीलपैकी कोणते विधान चूकीचे आहे ?

- (1) पहिल्या अंतरिम राष्ट्रीय सरकारची घोषणा 24 ऑगस्ट, 1946 रोजी झाली होती.
- (2) 2 ऑक्टोबर, 1946 रोजी नेहरूंच्या नेतृत्वाखाली अंतरिम सरकारचा शपथविधी झाला.
- (3) 26 ऑक्टोबर, 1946 रोजी वेव्हेल यांनी मुस्लीम लीगला अंतरिम सरकारमध्ये आणले.
- (4) संविधान सभेच्या 9 डिसेंबर, 1946 रोजी भरलेल्या पहिल्या बैठकीला मुस्लीम लीग हजर नव्हती.

Which one of the following statements is **not** correct ?

- (1) The first Interim national government was announced on August 24, 1946.
- (2) On October 2, 1946 the Interim Government headed by Nehru was sworn in.
- (3) On October 26, 1946 Wavell brought the Muslim League into the Interim Government.
- (4) The Muslim League did not attend the first meeting of the Constituent Assembly on December 9, 1946.

12. भारतीय संविधान सभेतील मूलभूत हक्कांच्या उपसमितीचे अध्यक्ष कोण होते ?

(1) डॉ. बी.आर. आंबेडकर	(2) सरदार पटेल
(3) जवाहरलाल नेहरू	(4) जे.बी. कृपलानी

Who headed the fundamental rights sub committee in the Constituent Assembly of India ?

(1) Dr. B.R. Ambedkar	(2) Sardar Patel
(3) Jawaharlal Nehru	(4) J.B. Kripalani

13. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. 'अल्पसंख्याक' या शब्दाची भारतीय राज्यघटनेत व्याख्या दिलेली आहे.
- ब. धार्मिक अल्पसंख्याक तसेच भाषिक अल्पसंख्याक दोघांनाही राज्यघटना अनुच्छेद - 29 अन्वये संरक्षण लाभले आहे.
- क. भाषा जतन करणे यामध्ये भाषेच्या संरक्षणासाठी आंदोलन करणे याचाही समावेश होतो.
- ड. भाषेचे जतन केले जाईल असे आश्वासन देणे हे लोक प्रतिनिधी कायदा, 1951 अनुसार भ्रष्ट आचरण होत नाही.

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहे ?

(1) फक्त अ, ब आणि क	(2) फक्त ब, क आणि ड
(3) फक्त अ, ब आणि ड	(4) फक्त अ, क आणि ड

Consider the following statements :

- a. The term 'minority' has been defined in the Constitution of India.
- b. Article - 29 grants protection to both religious minorities as well as linguistic minorities.
- c. Right to conserve the language includes the right to agitate for the protection of the language.
- d. The political promises made for the conservation of the language does not amount to corrupt practice under the Representation of the People Act, 1951.

Which of the above statements are true ?

(1) Only a, b and c	(2) Only b, c and d
(3) Only a, b and d	(4) Only a, c and d

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

14. जर संसदेला राज्यसुचीतील बाबींवर केंद्राचा कायदा करावयाचा असेल तर किती राज्यांनी तशी विनंती संसदेला केली पाहिजे ?

(1) किमान एक राज्य	(2) दोन किंवा अधिक राज्य
(3) अध्यपेक्षा जास्त राज्य	(4) 2/3 राज्य

If the parliament want to make a centres law on a matter fall in State List, how many states have to make request to parliament ?

(1) Minimum one state	(2) Two or more states
(3) More than half states	(4) 2/3 states

15. खालीलपैकी कोणत्या केसेसच्या बदल जनहित याचिका दाखल करता येते ?

- (1) घरमालक-किरायेदार केसेस
- (2) नोकरी विषयक केसेस
- (3) मेडीकल कॉलेज वा इतर शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेश
- (4) यापैकी कोणतेच नाही

One can file the public interest litigation regarding which one of the following ?

- (1) Landlord-Tenant cases
- (2) Cases regarding service matter
- (3) Admission to Medical College and other educational institutes
- (4) None of these

16. खालीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहेत ?

- अ. भारतीय राज्यघटनेचे अनुच्छेद - 15 हे भारतीय नागरिक आणि परकीय अशा दोघांनाही उपलब्ध आहे.
- ब. भारतीय राज्यघटनेचे अनुच्छेद - 16 हे केवळ भारतीय नागरिकांनाच उपलब्ध आहे.
- क. भारतीय राज्यघटनेचे अनुच्छेद - 21 हे भारतीय नागरिक आणि परकीयांना देखील भारतीय भूमीवर उपलब्ध आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ	(2) फक्त ब आणि क	(3) फक्त क	(4) अ, ब आणि क

Which of the following statements is/are correct ?

- a. Article - 15 of the Constitution of India is available to both citizens of India and the foreigners.
- b. Article - 16 of the Constitution of India is available to the citizens of India only.
- c. Article - 21 of the Constitution of India is available to both citizens of India and the foreigners alike within the territory of India.

(1) Only a	(2) Only b and c	(3) Only c	(4) a, b and c

17. राज्याच्या धोरणाच्या मार्गदर्शक तत्वावरील भाष्ये आणि भाष्यकार यांची जुळणी करा.

अ. “___ त्यांना निदान शैक्षणिक मूल्य आहे”	I. अँलन ग्लेडहिल
ब. “आर्थिक क्षेत्रातील समाजवाद”	II. बी.एन. राव
क. “सामाजिक क्रांतीची ध्येये पुढे नेण्याकडे रोख”	III. के.एम. पणिकर
ड. “___ शासनाला इतरकाही गोष्टी करण्याबाबतच्या विधायक सूचना”	IV. ग्रॅनव्हीले ऑस्टिन

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
(1)	II	III	IV	I
(2)	I	II	III	IV
(3)	III	IV	I	II
(4)	IV	I	II	III

Match the comments and commentators on 'Directive Principles of State Policy'.

a. “___ they have at least educative values.”	I. Allen Gledhill
b. “Socialism in the economic sphere.”	II. B.N. Rau
c. “Aimed at furthering the goals of the social revolution	III. K.M. Panikkar
d. “___ the affirmative instructions to the Government to do certain things	IV. Granville Austin

Answer Options :

	a	b	c	d
(1)	II	III	IV	I
(2)	I	II	III	IV
(3)	III	IV	I	II
(4)	IV	I	II	III

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

18. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. भारतीय राज्यघटनेने कॅनडाप्रमाणे एकेरी नागरिकत्व पद्धतीचा स्विकार केला आहे.
ब. स्विझर्लंड सारख्या इतर संघराज्याने दुहेरी नागरिकत्व पद्धतीचा स्विकार केला आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) विधान अ बरोबर, ब चूक (2) विधान अ चूक, ब बरोबर
(3) दोन्हीही विधाने बरोबर (4) दोन्हीही विधाने चूक

Consider the following statements :

- a. The Constitution of India, like that of Canada, has adopted the system of single citizenship.
b. The other federal state like Switzerland, adopted the system of double citizenship.

Answer Options :

- (1) Statement a is correct, b is false (2) Statement a is false, b is correct
(3) Both the statements are correct (4) Both the statements are false

19. महाराष्ट्र राज्य निवडणूक आयोगाविषयीची कोणती विधाने सत्य आहेत ?

- अ. आयोगाची स्थापना 1995 मध्ये झाली.
ब. आयोगास संवैधानिक आधार आहे.
क. आयोग स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या निवडणुका घेतो.
ड. आयोगाच्या आयुक्ताची नेमणूक राज्यपाल करतात.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त ब, क आणि ड (2) फक्त अ, ब आणि क
(3) फक्त अ, ब आणि ड (4) फक्त अ, क आणि ड

Which of the following statements about the Maharashtra State Election Commission are correct ?

- a. It was established in 1995.
b. It has a constitutional basis.
c. It conducts elections to local bodies.
d. The State Election Commissioner is appointed by the Governor.

Answer Options :

- (1) Only b, c and d (2) Only a, b and c
(3) Only a, b and d (4) Only a, c and d

20. खालीलपैकी कोणत्या बाबींवर संसदेच्या 'साध्या बहुमताने' घटनादुरुस्ती करणे शक्य होते ?

- अ. नागरिकत्व
- ब. राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे
- क. मतदार संघाचे परिसीमन
- ड. मूलभूत हक्क
- ई. आदिवासी क्षेत्राचे प्रशासन

पर्यायी उत्तरे :

- (1) अ, ब, क
- (2) अ, क, ई
- (3) ब, ड, ई
- (4) अ, ब, क, ड

Which of the following matters on which amendment is possible only by the 'simple majority' of the Parliament ?

- a. Citizenship
- b. Directive principles of State Policy
- c. Delimitation of constituencies
- d. Fundamental Rights
- e. Administration of tribal areas

Answer Options :

- (1) a, b, c
- (2) a, c, e
- (3) b, d, e
- (4) a, b, c, d

21. 74 व्या घटनादुरुस्ती संदर्भात खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. ग्रामीण भागाकडून शहरी भागाकडे संक्रमित होणाऱ्या क्षेत्रासाठी नगरपंचायतीची स्थापना करता येते.
ब. नगरपालिकेचा कालावधी पांच वर्षे आहे आणि कार्यकाल पूर्तीनंतर एक वर्षाच्या आत पुन्हा निवडणुका घ्यावी लागते.

वरीलपैकी कोणते विधान/ने चुकीचा/चे आहे/आहेत ?

- (1) अ आणि ब (2) फक्त अ (3) फक्त ब (4) कोणतेही नाही

According to 74th amendent consider the following statements :

- a. Nagar Panchayat can be established for areas in transition from a rural area to urban area.
b. Fixed tenure of five years for the municipality and re-election within one year at the of end of the tenure.

Which of the statements given above is/are incorrect ?

- (1) a and b (2) Only a (3) Only b (4) None of these

22. रोजगारनिर्मिती हे आर्थिक नियोजनाचे एक उद्दिष्ट असते. त्याला _____

- (1) उच्च प्राथमिकता देण्यात आली (2) उच्च प्राथमिकता देण्यात आली नाही
(3) प्रथम दर्जा देण्यात आला (4) वरीलपैकी एकही नाही

Employment generation was one of the objectives of economic planning. It was _____

- (1) Accorded a high priority (2) Never accorded a high priority
(3) Given prime status (4) None of the above

23. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. भारतीय नियोजन हे सूचक आर्थिक नियोजन आहे.
ब. भारतीय नियोजन हे भौतिक नियोजन आहे.
क. भारतीय नियोजन हे वित्तीय नियोजन आहे.
वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) फक्त अ आणि ब (2) फक्त ब आणि क (3) फक्त अ आणि क (4) वरील सर्व

Consider the following statements :

- a. Indian planning is indicative economic planning.
b. Indian planning is physical planning.
c. Indian planning is financial planning.

Which of the statement/s given above is/are correct ?

- (1) Only a and b (2) Only b and c (3) Only a and c (4) All of the above

26. 73 व्या घटनादुरुस्तीच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने अयोग्य आहे/आहेत ?
 अ. भारत सरकारने 1993 मध्ये ग्रामीण विकासाकरिता 73 व्या घटनादुरुस्तीचा निर्णय घेतला.
 ब. 73 व्या घटनादुरुस्तीनुसार पंचायती राज संस्था च्या कार्यासंदर्भात 19 विषय/घटकांचा समावेश करण्यात आला.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ (2) अ आणि ब दोन्ही (3) फक्त ब (4) वरीलपैकी एकही नाही
 In the reference of 73rd constitutional amendment which of the following statement/s is/are incorrect ?

- a. In 1993 Government of India took the decision about 73rd constitutional amendment for rural development.
 b. 73rd constitutional amendment added 19 more subjects/contents in the functions of Panchayati Raj.

Answer Options :

- (1) Only a (2) Both a and b (3) Only b (4) None of the above

27. खालील जोड्या लावा :

	गट अ	गट ब
अ.	आजीविका उपक्रम सुरू केला	I. 3 डिसेंबर, 2005
ब.	मनरेगातगत निवडक 200 सर्वात जास्त मागास तालुक्यात उपक्रमाना सुरुवात	II. 23 सप्टेंबर, 2013
क.	राष्ट्रीय शहरी उपजीविका मिशन सुरुवात केली	III. 2 फेब्रुवारी, 2006
ड.	जवाहरलाल नेहरू राष्ट्रीय शहरी नूतनीकरण मिशनची सुरुवात केली	IV. 3 जून, 2011

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
(1)	I	II	III	IV
(2)	IV	III	II	I
(3)	III	II	I	IV
(4)	II	IV	III	I

Match the following :

	Group A	Group B
a.	Aajeevika formally launched	I. 3 rd December, 2005
b.	MGNREGA initial implementation in selected 200 most backend districts	II. 23 rd September, 2013
c.	National urban livelihood mission launched	III. 2 nd February, 2006
d.	Jawaharlal Nehru National Urban Renewal Mission launched	IV. 3 rd June, 2011

Answer Options :

	a	b	c	d
(1)	I	II	III	IV
(2)	IV	III	II	I
(3)	III	II	I	IV
(4)	II	IV	III	I

28. पंचवार्षिक योजना तयार करण्यामध्ये ह्या घटक संस्थांचा समावेश असतो.

- अ. नीति आयोग
- ब. केंद्रीय मंत्रीमंडळ
- क. राष्ट्रीय विकास परिषद

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ
- (2) अ आणि ब
- (3) अ आणि क
- (4) वरील तिन्ही

Agencies involved in five year plan formulations are :

- a. Niti Aayog
- b. Union Cabinet
- c. National Development Council

Answer Options :

- (1) Only a
- (2) a and b
- (3) a and c
- (4) All the three above

29. खालील किमान मूलभूत सेवांपैकी कोणत्या सेवांवर 9 व्या पंचवार्षिक योजने अंतर्गत निर्देशित केलेल्या कालबद्ध सामाजिक उद्दीष्टांतर्गत भर दिला होता ?

- अ. सुरक्षित पेयजल
- ब. सर्वेकष आरोग्य सेवा
- क. सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेचे सुसुत्रीकरण
- ड. माध्यमिक शिक्षणाचे सार्वत्रिकरण

पर्यायी उत्तरे :

- (1) अ आणि क
- (2) ब आणि क
- (3) अ, ब आणि क
- (4) वरील चारही

The time bound ambitions social objectives indicated under 9th five year plan emphasized which of the following Basic Minimum Services ?

- a. Safe drinking water
- b. Tertiary health service
- c. Streamlining public distribution system
- d. Universalisation of secondary education

Answer Options :

- (1) a and b
- (2) b and c
- (3) a, b and c
- (4) All the four above

30. ग्रामीण भागात शहरी सुविधा पुरविणे (PURA) प्रतिमानामध्ये _____ जोडणी विचारात घेण्यात आलेली नव्हती.

- (1) भौतिक (2) डिजीटल (3) आर्थिक (4) सामाजिक

_____ connectivity was not considered in PURA Model.

- (1) Physical (2) Digital (3) Economic (4) Social

31. खालीलपैकी कोणते भारताच्या पायाभूत सुविधा विकासाचे वैशिष्ट्य/ये आहे/त ?

अ. सरकारकडून मोठी गुंतवणूक

ब. गरिबांना अनुकूल

क. श्रीमंतांना अनुकूल

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त क (2) फक्त अ (3) फक्त अ आणि क (4) वरीलपैकी एकही नाही

Which of the following explains the feature/s of infrastructural development of India ?

a. Heavy investment by the government

b. Bias in favour of the poor

c. Bias in favour of the rich

Answer Options :

- (1) Only c (2) Only a (3) Only a and c (4) None of the above

32. भारतीय वाहतुक क्षेत्रासंबंधी खालील विधाने विचारात घ्या :

अ. भारतीय रेल्वेचे जाळे 17 क्षेत्रामध्ये विभागले आहे.

ब. सेतू भारतम कार्यक्रमाची सुरुवात 2016 मध्ये झाली.

क. पूर्वीच्या जहाजबांधणी रस्तेवाहतूक आणि महामार्ग मंत्रालयाची विभागणी करून जहाजबांधणी मंत्रालयाची स्थापना 2012 मध्ये झाली.

ड. भारतात 12 प्रमुख बंदरे आहेत.

वरीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहेत ?

- (1) फक्त अ, ब आणि क (2) फक्त ब, क आणि ड

- (3) फक्त अ, ब आणि ड (4) फक्त अ, क आणि ड

Consider the following statements regarding Indian Transport :

a. The Indian Railway Network is divided into 17 zones.

b. The Setu Bharatam programme was launched in 2016.

c. The Ministry of shipping was formed in 2012 by bifurcating the erstwhile ministry of shipping road transport and highways.

d. India has 12 major ports.

Which of the statements given above are correct ?

- (1) Only a, b and c (2) Only b, c and d

- (3) Only a, b and d (4) Only a, c and d

33. NHDP चा संबंध उच्च दर्जाचे महामार्ग बांधण्याशी आहे, PMGSY चा संबंध ग्रामीण रस्ते बांधण्याशी आहे तर PMBJP चा संबंध _____ शी आहे.

- (1) राज्य महामार्ग बांधणे
- (2) जेनरिक ओव्हर
- (3) ग्रामीण रस्ते महामार्गाशी जोडणे
- (4) राज्य महामार्ग राष्ट्रीय महामार्गाशी जोडणे

NHDP deals with building high quality highways, PMGSY deals with rural roads and PMBJP deals with

- (1) Construction of state highways
- (2) Generic medicine
- (3) Linking up highways to rural roads
- (4) Linking up state highways to national highways

34. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. राष्ट्रीय सम विकास योजना कृषि क्षेत्रातील निम्न उत्पादकता आणि पायाभूत सुविधामधील तफावत हे प्रश्न सोडविण्यासाठी जाहीर केली.
 - ब. ती योजना 200 मागास जिल्ह्यात व्यापलेली होती.
 - क. राष्ट्रीय सम विकास योजना ही मागास राज्ये आणि प्रदेशांच्या विकास पुढाकारासाठी आधार देते.
- वरीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?

(1) फक्त अ आणि ब	(2) फक्त ब आणि क
(3) फक्त अ आणि क	(4) वरील सर्व

Consider the following statements :

- a. Rashtriya Sam Vikas Yojana was introduced to address the problems of low agricultural productivity and gaps in infrastructure.
- b. The scheme covered 200 backward districts.
- c. Rashtriya Sam Vikas Yojana to support the development initiatives in backward states and regions.

Which of the statements given above are correct ?

(1) Only a and b	(2) Only b and c
(3) Only a and c	(4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

35. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. जवाहरलाल नेहरू राष्ट्रीय शहरी सुधारणा अभियान 3 डिसेंबर, 2005 ला सुरू झाले.
- ब. अभियानाचे उद्दिष्ट शहरातील पायाभूत सेवांच्या एकात्मिक विकासावर भर देणे हे आहे.
- क. ह्या उपक्रमांतर्गत पात्र क्षेत्रांमध्ये सार्वजनिक व खाजगी भागीदारीत पार्किंग सुविधा आणि पुरातन वारसा दर्जा मिळालेल्या प्रदेशांचा विकास यांचा समावेश आहे.

वरीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?

- (1) फक्त अ आणि क
- (2) फक्त अ आणि ब
- (3) फक्त ब आणि क
- (4) वरील तिन्ही

Consider the following statements :

- a. Jawaharlal Nehru national urban renewal mission has been launched on 3rd December, 2005.
- b. The objective is to focus attention on integrated development of infrastructural services in the cities covered under the mission.
- c. Under this mission eligible sectors include : Parking lots on PPP basis and development of heritage areas.

Which of the statements given above are correct ?

- (1) Only a and c
- (2) Only a and b
- (3) Only b and c
- (4) All the three mentioned above

36. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. अखिल भारतीय आकाशवाणीचे बोधवाक्य 'बहुजन हिताय : बहुजन सुखाय' आहे.
- ब. अखिल भारतीय आकाशवाणीने 33 भाषा मध्ये कार्यक्रमांची निर्मिती केली आहे.
- क. प्रसारणाची भाषा संख्या लक्षात घेवून जगातील सर्वात मोठ्या प्रसारणातील अखिल भारतीय आकाशवाणी ही एक संस्था आहे.

वरीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?

- (1) फक्त अ आणि ब
- (2) फक्त अ आणि क
- (3) फक्त ब आणि क
- (4) वरील सर्व

Consider the following statements :

- a. All India Radio's motto is 'Bahujan Hitaya : Bahujan Sukhaya'.
- b. AIR originates programming in 33 languages.
- c. It is one of the largest broadcasting organisations in the world in terms of the number of languages of broadcast.

Which of the statements given above are correct ?

- (1) Only a and b
- (2) Only a and c
- (3) Only b and c
- (4) All of the above

37. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. राष्ट्रीय जल धोरण 2002 नुसार पर्यावरण विषयक बाबींवर जास्त भर दिला आहे.
- ब. लाभार्थींच्या सहभागावर ह्या धोरणांतर्गत भर देण्यात आला आहे.
- क. जल संसाधनांच्या उपक्रमांमध्ये नियोजन, विकास आणि व्यवस्थापन ह्या सर्वांमध्ये खाजगी क्षेत्राच्या सहभागाला ह्या धोरणांतर्गत उत्तेजन दिले आहे.

वरीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?

- (1) फक्त अ आणि ब
- (2) फक्त ब आणि क
- (3) फक्त अ आणि क
- (4) तिन्ही विधाने बरोबर आहेत

Consider the following statements :

- a. National water policy 2002 lays greater emphasis on environmental concerns.
- b. It stresses the involvement and participation of beneficiaries.
- c. It encourages private sector participation in the planning, development and management of water resource projects.

Which of the statements given above are correct ?

- (1) Only a and b
- (2) Only b and c
- (3) Only a and c
- (4) All the three are correct statements

38. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. 1982 मध्ये एक राष्ट्रीय प्रसारक म्हणून दूरदर्शन अस्तित्वात आहे.
- ब. दूरदर्शन वरील पहिला कार्यक्रम कृषि दर्शन होता.
- क. 26 मे, 2015 रोजी पंतप्रधान श्री नरेंद्र मोदी यांनी डी.डी. किसान हा टेलीव्हीजन चॅनल सुरु केला.

वरीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?

- (1) फक्त अ आणि ब
- (2) फक्त ब आणि क
- (3) फक्त अ आणि क
- (4) वरील सर्व

Consider the following statements :

- a. In 1982, Doordarshan as a National Broadcaster came into existence.
- b. Krishi Darshan was the first programme telecast on Doordarshan.
- c. Prime Minister Shri Narendra Modi launched a television channel DD Kisan on 26 May, 2015.

Which of the statements given above are correct ?

- (1) Only a and b
- (2) Only b and c
- (3) Only a and c
- (4) All of the above

39. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. 2005 मध्ये भारत सरकारने 'भारत निर्माण' नावाचा कालबद्ध कार्यक्रम सुरू केला.
- ब. भारत निर्माण कार्यक्रमाचे उद्दिष्ट ग्रामीण भागात मूलभूत सुविधा देणे आणि शहरी पायाभूत सुविधा उभारणे हे होते.
- क. 2005 - 06 ते 2008 - 09 या कालावधीत भारत निर्माण कार्यक्रमाच्या पहिल्या टप्प्याची अंमलबजावणी केली होती.

वरीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?

- (1) फक्त अ आणि ब
- (2) फक्त ब आणि क
- (3) फक्त अ आणि क
- (4) वरील सर्व

Consider the following statements :

- a. The Government of India launched a time bound programme namely 'Bharat Nirman' in 2005.
- b. The objectives of Bharat Nirman programme the are to build urban infrastructure and provide basic amenities in rural areas.
- c. Phase I of the Bharat Nirman programme was implemented in the period 2005 - 06 to 2008 - 09.

Which of the statements given above are correct ?

- (1) Only a and b
- (2) Only b and c
- (3) Only a and c
- (4) All of the above

40. ऊर्जा नियोजन विषयक तज्ञ समित्या आणि त्यांचे स्थापना वर्ष यांच्या योग्य जोड्या जुळवा.

अ (तज्ञ समित्या)	ब (स्थापना वर्ष)
अ. भारतीय ऊर्जा सर्वेक्षण समिती	I. 1983
ब. इंधन धोरण समिति	II. 1979
क. ऊर्जा धोरण विषयक अभ्यासगट	III. 1974
ड. ऊर्जा विषयक सल्लागार मंडळ	IV. 1965

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
(1)	I	II	III	IV
(2)	III	I	IV	II
(3)	IV	III	II	I
(4)	II	IV	I	III

Match the following pairs regarding expert bodies on energy planning and their year of establishment.

A (Expert Committees)	B (Estd. year)
a. Energy Survey of India Committee	I. 1983
b. Fuel Policy Committee	II. 1979
c. Working Group on Energy Policy	III. 1974
d. Advisory Board on Energy	IV. 1965

Answer Options :

	a	b	c	d
(1)	I	II	III	IV
(2)	III	I	IV	II
(3)	IV	III	II	I
(4)	II	IV	I	III

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

41. वस्तु व सेवा कराची शिफारस पुढीलपैकी कोणत्या समितीने केली ?

(1) डॉ. वाय.व्ही. रेड्डी	(2) असीमदास गुप्ता
(3) डॉ. सी. रंगराजन	(4) डॉ. विजय केळकर

Which of the following committee recommended Goods and Services Tax ?

(1) Dr. Y.V. Reddy	(2) Asimdas Gupta
(3) Dr. C. Rangrajan	(4) Dr. Vijay Kelkar

42. जागतिक व्यापार संघटनेशी पुढीलपैकी कोणते करार संबंधित आहेत ?

- अ. वस्तु व व्यापारसंबंधीचा बहुपक्षी करार (MAT)
 ब. सेवा व्यापाराचा सर्वसाधारण करार (GATS)
 क. बौद्धिक संपदासंबंधीचा व्यापार करार (TRIPS)
 ड. शेतीविषयक सहमती करार (WTO Agreement on Agriculture)

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ आणि ब	(2) फक्त क आणि ड
(3) फक्त अ, ब आणि क	(4) वरील सर्व

Which of the following agreements is related to World Trade Organisation ?

- a. Multilateral Agreements on Trade and Goods
 b. General Agreement on Trade in Services
 c. Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights
 d. WTO Agreement on Agriculture

Answer Options :

(1) Only a and b	(2) Only c and d
(3) Only a, b and c	(4) All of the above

43. खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/त ?

- अ. जागतिक व्यापार संघटनेची स्थापना 1 जानेवारी, 1995 रोजी करण्यात आली.
 ब. जागतिक व्यापार संघटनेचे मुख्यालय स्वित्झर्लंड मधील जीनिव्हा येथे आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ	(2) फक्त ब
(3) अ आणि ब दोन्हीही	(4) वरीलपैकी एकही नाही

Which of the following is/are correct statement/s ?

- a. World Trade Organisation was established on 1st January, 1995.
 b. The headquarter of World Trade Organisation is at Geneva, Switzerland.

Answer Options :

(1) Only a	(2) Only b
(3) Both a and b	(4) None of the above

44. खालीलपैकी कोणता आंतरराष्ट्रीय व्यापार संघटन (WTO) करार आहे ?

(1) ए.ओ.आय.	(2) ट्रिक्स
(3) ट्रिम्स	(4) वरील सर्व

Which of the following is WTO agreement ?

(1) AOI	(2) TRICs
(3) TRIMs	(4) All of the above

45. नवीन आर्थिक धोरणाचा शेती क्षेत्रावर पुढीलपैकी कोणता प्रतिकूल परिणाम झाला ?

- अ. वाजवी किंमत
ब. किंमत अस्थिरता
क. निर्यात वाढ
ड. बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचा प्रवेश

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ आणि ब	(2) फक्त क आणि ड
(3) फक्त अ आणि क	(4) फक्त ब आणि ड

Which of the following is/are unfavourable effect on agriculture of New Economic Policy ?

- a. Reasonable Price
b. Price Instability
c. Increase in Export
d. Entry of Multi-National Corporations

Answer Options :

(1) Only a and b	(2) Only c and d
(3) Only a and c	(4) Only b and d

46. वस्तू व सेवा कराशी (GST) संबंधित घटनादुरुस्ती कोणती ?

(1) 98वी घटनादुरुस्ती	(2) 99वी घटनादुरुस्ती
(3) 100वी घटनादुरुस्ती	(4) 101वी घटनादुरुस्ती

Which of the Constitutional Amendment is related to Goods and Services Tax ?

(1) 98 th Constitutional Amendment	(2) 99 th Constitutional Amendment
(3) 100 th Constitutional Amendment	(4) 101 st Constitutional Amendment

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

47. व्यवहारतोलाच्या अदृश्य आयात-निर्यातीमध्ये पुढीलपैकी कशाचा समावेश होतो ?

अ. वस्तुंचा व्यापार

ब. वाहतुक

क. विमा

ड. गुंतवणुक उत्पन्न

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ, ब आणि क

(2) फक्त अ, क आणि ड

(3) फक्त ब, क आणि ड

(4) वरील सर्व

Which of the following are included in the invisible Import-Export of Balance of Payments ?

a. Trade of Goods

b. Transportation

c. Insurance

d. Investment Income

Answer Options :

(1) Only a, b and c

(2) Only a, c and d

(3) Only b, c and d

(4) All of the above

48. 1990 - 91 ते 2008 - 09 या काळात भारतात व्यापार तोट्याची प्रवृत्ती कशी होती ?

(1) घटती

(2) वाढती

(3) स्थिर

(4) वरीलपैकी एकही नाही

What was the trend of balance of deficit of India during 1990 - 91 to 2008 - 09 ?

(1) Declining

(2) Increasing

(3) Stable

(4) None of the above

49. जागतिक बँकेच्या संदर्भात योग्य विधान निवडा.

अ. जागतिक बँकेची स्थापना 1944 मध्ये झाली.

ब. जागतिक बँकेचे कार्य जुन, 1946 मध्ये सुरू झाले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ

(2) फक्त ब

(3) अ आणि ब दोन्ही

(4) वरीलपैकी एकही नाही

Select the correct statement in the context of the World Bank

a. World Bank was established in 1944.

b. World Bank started functioning from June, 1946.

Answer Options :

(1) Only a

(2) Only b

(3) Both a and b

(4) None of the above

50. बहिःमुख व्यापार धोरण एक व्यापार धोरण असते की, ज्यामध्ये व्यापार आणि औद्योगिक धोरण याबाबत

- (1) देशी मालाचे उत्पादन आणि विदेशी मालाचे उत्पादन यात भेद केला जातो.
- (2) देशी मालाचे उत्पादन आणि विदेशी मालाचे उत्पादन यात भेद केला जात नाही.
- (3) व्यापार आणि उद्योगाला दिले जाणारे प्रोत्साहन देशी बाजाराला अनुकूल असते.
- (4) वरीलपैकी एकही नाही

An outward oriented trade strategy is one in which trade and industrial policies

- (1) Discriminate between production for the domestic goods and foreign goods.
- (2) Do not discriminate between production for the domestic goods and foreign goods.
- (3) Trade and industrial incentives are in favour of domestic market.
- (4) None of the above

51. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. आंतरराष्ट्रीय नाणे निधी ही संयुक्त राष्ट्रांची विशेष संस्था आहे.
 - ब. सध्या आंतरराष्ट्रीय नाणे निधीचे 200 देश सभासद आहेत.
 - क. आंतरराष्ट्रीय नाणे निधी सभासद देशाला तात्पुरत्या व्यवहारांतील (BOP) तोट्यासाठी निधी देते.
- वरीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ आणि ब	(2) फक्त ब आणि क
(3) फक्त अ आणि क	(4) वरील सर्व

Consider the following statements :

- a. The international Monetary Fund is a Specialized institution of the United Nations.
- b. The IMF Currently has 200 members countries.
- c. The IMF provide funds to a member country experiencing temporary Balance of Payment (BOP) deficits.

Which of the statements given above are correct ?

Answer Options :

(1) Only a and b	(2) Only b and c
(3) Only a and c	(4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

52. पुढीलपैकी कोणत्या स्रोतांद्वारे भारतात परकीय भांडवल येते ?

- अ. देणग्या
ब. परकीय कर्जे
क. परकीय गुंतवणूक

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ आणि ब (2) फक्त अ आणि क
(3) फक्त ब आणि क (4) वरील सर्व

From which of the following sources, Foreign Capital comes in India ?

- a. Donations
b. Foreign Loans
c. Foreign Investment

Answer Options :

- (1) Only a and b (2) Only a and c
(3) Only b and c (4) All of the above

53. भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या कोणत्या क्षेत्रामध्ये 2011 - 12 ते 2013 - 14 या काळात समभागातील शेट विदेशी गुंतवणूक सर्वात अधिक झाली ?

- (1) बांधकाम (2) सेवा क्षेत्र
(3) कम्प्युटर सॉफ्टवेअर (4) ऊर्जा

Which sector of Indian economy has attracted highest FDI equity during 2011 - 12 to 2013 - 14 ?

- (1) Construction (2) Service Sector
(3) Computer Software (4) Power

54. व्यापारतोल संकल्पनेसंदर्भात योग्य विधान ओळखा.

- अ. अनुकूल व्यापारतोलामध्ये देशाच्या आयातीपेक्षा निर्यातीचे प्रमाण जास्त असते.
ब. प्रतिकूल व्यापारतोलामध्ये देशाच्या निर्यातीपेक्षा आयातीचे प्रमाण जास्त असते.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ (2) फक्त ब
(3) अ आणि ब दोन्ही (4) वरीलपैकी एकही नाही

Identify the correct statement in the context of Balance of Trade.

- a. In Favourable Balance of Trade, the ratio of export is higher than the ratio of import of a country.
b. In Unfavourable Balance of Trade, the ratio of import is higher than the ratio of export of a country.

Answer Options :

- (1) Only a (2) Only b
(3) Both a and b (4) None of the above

55. 1992 ते 2013 या काळात भारतात येणारी थेट विदेशी गुंतवणूक ही बाहेर जाणाऱ्या थेट विदेशी गुंतवणुकीपेक्षा _____ होती.

(1) घटती	(2) अधिक
(3) स्थिर	(4) वरीलपैकी एकही नाही

FDI inflow of India was _____ than FDI outflow during 1992 to 2013.

(1) Declining	(2) Greater
(3) Stable	(4) None of the above

56. पुढीलपैकी योग्य विधान निवडा.

- अ. व्यापार मंत्री श्रीमती निर्मला सीतारामन यांनी भारताचे सन 2015 ते 2020 साठीचे विदेश व्यापार धोरण जाहीर केले.
- ब. निर्यात प्रोत्साहनासाठी 'Make in India', 'Digital India', 'Skill India' यांवर भर देणे, हा या धोरणाचा प्रमुख उद्देश आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ	(2) फक्त ब
(3) अ आणि ब दोन्ही	(4) वरीलपैकी एकही नाही

Identify the correct statement from the following.

- a. Commerce Minister Mrs. Nirmala Sitharaman announced the Foreign Trade Policy of India for the period of 2015 to 2020.
- b. The main objective of this policy is to focus on 'Make in India', 'Digital India', 'Skill India' for export promotion.

Answer Options :

(1) Only a	(2) Only b
(3) Both a and b	(4) None of the above

57. आंतरराष्ट्रीय नाणे निधीची स्थापना पुढीलपैकी कोणत्या उद्देशाने करण्यात आली ?

- अ. प्रचलित विनिमय नियंत्रणे कमी करणे.
- ब. विनिमय दर स्थिर राखण्यासाठी प्रयत्न करणे.
- क. बहुपक्षीय व्यापारात घट करणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ आणि ब	(2) फक्त ब आणि क
(3) फक्त अ आणि क	(4) वरील सर्व

For which of the following objectives was the International Monetary Fund established ?

- a. To reduce prevailing exchange controls.
- b. To attempt for stability in exchange rates.
- c. To reduce multilateral trade.

Answer Options :

(1) Only a and b	(2) Only b and c
(3) Only a and c	(4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

58. परकीय व्यापार धोरण 2009 – 14 संबंधित खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. सरकारसाठी दीर्घकालीन धोरणाचे उद्दिष्ट हे 2020 पर्यंत भारताचा जागतिक व्यापारातील हिस्सा दुप्पट करणे आहे.
 - ब. परकीय व्यापार धोरणाने 50 नवीन बाजारपेठांचा समावेश लक्ष केंद्रीत बाजारपेठ योजनेत केला.
 - क. सरकारने वाढीव निर्यात प्रोत्साहन योजना डिसेंबर 2012 मध्ये जाहीर केली.
- वरीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ आणि ब
- (2) फक्त अ आणि क
- (3) फक्त ब आणि क
- (4) वरील सर्व

Consider the following statements regarding Foreign Trade Policy 2009 – 14 :

- a. The long-term policy objectives for the government is to double India's share in global trade by 2020.
- b. Foreign Trade Policy has added 50 new markets to the focus Market Scheme.
- c. Government has announced incremental export incentivisation scheme on December 2012.

Which of the statements given above are correct ?

Answer Options :

- (1) Only a and b
- (2) Only a and c
- (3) Only b and c
- (4) All of the above

59. खालीलपैकी कोणता देश ओपेक [OPEC] या संघटनेचा सभासद नाही ?

- (1) अफगानिस्थान
- (2) इंडोनेशिया
- (3) इराण
- (4) सऊदी अरेबिया

Which of the following country is *not* the member of OPEC organisation ?

- (1) Afghanistan
- (2) Indonesia
- (3) Iran
- (4) Saudi Arabia

60. राज्य सरकारचे प्रमुख कर महसूल स्रोत कोणते ?

- (1) वाणिज्य कर आणि जमीन महसूल
- (2) मुद्रांक शुल्क आणि नोंदणी फी
- (3) मद्य आणि अंमली पदार्थांवरील राज्य उत्पादन शुल्क
- (4) वरील सर्व

What are principle sources of tax revenue of the State Government ?

- (1) Commercial taxes and land revenue
- (2) Stamp duties and registration fees
- (3) State excise duties on alcohol and other narcotics
- (4) All of the above

61. पुढीलपैकी उत्पन्न कराचे प्रकार कोणता/ते आहे/त ? ते ओळखा :

अ. वैयक्तिक प्राप्ती कर	ब. संपत्ती कर
क. महामंडळ कर	ड. व्याज कर

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ आणि ब	(2) फक्त क आणि ड
(3) फक्त अ	(4) फक्त अ आणि क

Identify, which of the following is/are the types of Income Tax ?

a. Personal Income Tax	b. Wealth Tax
c. Corporation Tax	d. Interest Tax

Answer Options :

(1) Only a and b	(2) Only c and d
(3) Only a	(4) Only a and c

62. 1991 च्या कर सुधारणा समितीचे अध्यक्ष कोण होते ?

(1) राजा जे. चेलिया	(2) श्री. विजय केळकर
(3) श्री. एल.के. झा	(4) श्री. एम. गोविंदराव

Who was the Chairman of Tax Reform Committee 1991 ?

(1) Raja J. Chelliah	(2) Shri Vijay Kelkar
(3) Shri L.K. Jha	(4) Shri M. Govindrao

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

63. केंद्र सरकार व घटकराज्य सरकारांच्या कर्जव्यवहारांचे व्यवस्थापन कोणामार्फत केले जाते ?

(1) भारताचे पंतप्रधान	(2) केंद्रीय अर्थमंत्रालय
(3) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया	(4) संसद

From whom the management of Public Debt of Union Government and State Governments is done ?

(1) Prime Minister of India	(2) Union Finance Ministry
(3) Reserve Bank of India	(4) The Parliament

64. नागरी खर्चांमध्ये पुढीलपैकी कशाचा समावेश होतो ?

अ. सर्वसाधारण सेवा	ब. सामाजिक व सामूहिक सेवा
क. आर्थिक सेवा	ड. संरक्षण खर्च

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ आणि ब	(2) फक्त अ आणि क
(3) फक्त अ, ब आणि ड	(4) फक्त अ, ब आणि क

Which of the following are Included in Civil Expenditure ?

a. General Services	b. Social and Community Services
c. Economic Services	d. Expenditure on Defence

Answer Options :

(1) Only a and b	(2) Only a and c
(3) Only a, b and d	(4) Only a, b and c

65. कोणत्या प्रकारची उसनवारी भारतात सार्वजनिक कर्ज मानली जाते ?

- (1) केंद्र, राज्य आणि सार्वजनिक उपक्रमांची उसनवारी
- (2) केंद्र, राज्य आणि स्थानिक सरकाराची उसनवारी
- (3) केंद्र आणि राज्य सरकारांची उसनवारी
- (4) वरील सर्व प्रकारची उसनवारी

What type of borrowings are considered as Public debt in India ?

- (1) Central, State and borrowings of public enterprise
- (2) Central, State and Local Government borrowings
- (3) Central and State Government borrowings
- (4) All above borrowings

66. 1991 मध्ये हाती घेण्यात आलेल्या आर्थिक सुधारणा प्रक्रियेमध्ये समग्र आर्थिक स्थैर्याबरोबर _____ चा समावेश होतो.

- (1) रचनात्मक सुधार
- (2) सामाजिक-आर्थिक पुनःरचना
- (3) व्यवसायपूरक धोरणाचा स्विकार
- (4) मानवी विकास पुनःरचना

The process undertaken in 1991 of economic reforms consists macroeconomic stabilization and _____.

- (1) Structural reforms
- (2) Socio-economic restructure
- (3) Adoption of pro-business policies
- (4) Human development restructure

67. एल.पी.जी. प्रतिमानाने आंतरराष्ट्रीय नाणे निधी आणि जागतिक बँकेच्या _____ या योजनेचा अवलंब केला.

- (1) सार्वजनिक क्षेत्र खाजगी क्षेत्रासाठी खुले करणे
- (2) थेट विदेशी गुंतवणुकीला चालना
- (3) मोठ्या प्रमाणात निर्यातीला प्रोत्साहन
- (4) स्थैर्य आणि रचनात्मक समायोजन

LPG Model has followed the IMF-World Bank prescription of _____.

- (1) Opening of public sector to private sector
- (2) Facilitation to direct foreign investment
- (3) Encourage to more export
- (4) Stabilisation and structural adjustment

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

68. योग्य जोड्या निवडा.

कॉलम अ

कॉलम ब

- अ. संतुलित अंदाजपत्रक
ब. शिलकीचे अंदाजपत्रक
क. तुटीचे अंदाजपत्रक

- I. सरकारी प्राप्ती < सरकारी खर्च
II. सरकारी प्राप्ती = सरकारी खर्च
III. सरकारी प्राप्ती > सरकारी खर्च

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क
(1)	I	II	III
(2)	II	I	III
(3)	III	I	II
(4)	II	III	I

Select correct pairs.

Column A

Column B

a. Balanced Budget	I. Government Receipts < Government Expenditure
b. Surplus Budget	II. Government Receipts = Government Expenditure
c. Deficit Budget	III. Government Receipts > Government Expenditure

Answer Options :

	a	b	c
(1)	I	II	III
(2)	II	I	III
(3)	III	I	II
(4)	II	III	I

69. भारतातील उत्पन्न कराचे स्वरूप कसे आहे ?

(1) प्रमाणबद्ध	(2) पुरोगामी
(3) प्रतिगामी	(4) वरीलपैकी एकही नाही

What is the nature of Income Tax in India ?

(1) Proportional	(2) Progressive
(3) Regressive	(4) None of the above

70. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. मूल्यवर्धित कर ही बहुस्तरीय कर गोळा करणारी पद्धती आहे.
- ब. अमूल्यवर्धित कर ही एकस्तरीय कर गोळा करणारी पद्धती आहे.
- क. मूल्यवर्धित करांच्या अंमलबजावणी मुळे गरीब लोकांच्या राहणीमानात वाढ करणे आणि खरेदीशक्तीत वाढ होईल.

वरीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहेत ?

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ आणि ब
- (2) फक्त ब आणि क
- (3) फक्त अ आणि क
- (4) वरील सर्व

Consider the following statements :

- a. The Value Added Tax (VAT) is Multipoint Tax Collection Method.
- b. Non-VAT is Single Point Tax Collection Method.
- c. Implementation of VAT will improve the purchasing capacity and living standard of the poor people.

Which of the statements given above are correct ?

Answer Options :

- (1) Only a and b
- (2) Only b and c
- (3) Only a and c
- (4) All of the above

71. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. राज्यघटनेच्या कलम 280 अंतर्गत वित्त आयोगाची स्थापना केली आहे.
- ब. राज्यघटनेच्या कलम 275 नुसार राज्यांना मदतीच्या गरजेनुसार अनुदाने दिली जातात.
- क. राज्यघटनेच्या कलम 282 नुसार राज्य सरकारला कोणत्याही खाजगी उद्दिष्टासाठी केंद्र सरकार कडून अनुदाने दिली जातात.

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने असत्य आहे/आहेत ?

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ आणि ब
- (2) फक्त ब आणि क
- (3) फक्त ब
- (4) फक्त क

Consider the following statements :

- a. The Finance Commission is appointed under Article 280 of the Constitution.
- b. Article 275 of the Constitution provides for grants-in aid to the states in need of assistance.
- c. Under Article 282 provides for grants by the Union Government to the State Governments for any private purpose.

Which of the statement/s given above is/are incorrect ?

Answer Options :

- (1) Only a and b
- (2) Only b and c
- (3) Only b
- (4) Only c

72. खालील विधाने विचारात घ्या :

- जानेवारी 2004 मध्ये, वैज्ञानिक आणि तांत्रिक नियतकालिके, मासिके आणि साप्ताहिके यांच्या मुद्रणातील परकीय प्रत्यक्ष गुंतवणुक 100% पर्यंत करण्यासाठी सरकारने परवानगी दिली.
- जानेवारी 2004 मध्ये, पेट्रोलियम क्षेत्रातील परकीय प्रत्यक्ष गुंतवणुक मर्यादा 100% पर्यंत सरकारने वाढविली.
- व्यवसाय ते व्यवसाय ई-व्यापार व्यवसायासाठी परकीय प्रत्यक्ष गुंतवणुक 80% करण्यासाठी परवानगी दिली.

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/आहेत ?

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त अ	(2) फक्त अ आणि ब
(3) फक्त अ आणि क	(4) फक्त ब आणि क

Consider the following statements :

- In January 2004, the Government allowed FDI upto 100 percent in Printing Scientific and Technical Magazines, Periodicals and Journals.
- In January 2004, the Government raised FDI Limit to 100 percent in Petroleum Sectors.
- 80% present FDI permitted for business to business e-commerce.

Which of the statement/s given above is/are correct ?

Answer Options :

(1) Only a	(2) Only a and b
(3) Only a and c	(4) Only b and c

73. वित्तीय तुट = ?

- अंदाजपत्रकीय तुट + सरकारची बाजार कर्जे
- सरकारची बाजार कर्जे + सरकारची देयता
- अंदाजपत्रकीय तुट + सरकारची देयता
- अंदाजपत्रकीय तुट + सरकारची बाजार कर्जे व देयता

Fiscal Deficit = ?

- Budget Deficit + Government's Market Borrowings
- Government's Market Borrowings + Government's Liabilities
- Budget Deficit + Government's Liabilities
- Budget Deficit + Government's Market Borrowings and Liabilities

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

74. खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ. राज्यांच्या राज्यकोषीय व्यवस्थापनात रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया महत्वाची भूमिका पार पाडते.
- ब. राज्यांच्या बाजार कर्ज उभारणीत मदत करण्याचे महत्वाचे कार्य रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया करते.
- क. रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया वर्षातून चार वेळा राज्य वित्त सचिवांची सभा मुंबई येथील मुख्यालयात आयोजित करते.

वरीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ आणि ब
- (2) फक्त ब आणि क
- (3) फक्त अ आणि क
- (4) वरील सर्व

Consider the following statements :

- a. The Reserve Bank of India plays a vital role in the Fiscal Management of the States.
- b. The Important function of RBI is to help the States to raise market loans.
- c. The RBI has been organizing the state finance secretaries forum four times a year at its headquarters in Mumbai.

Which of the statements given above are correct ?

Answer Options :

- (1) Only a and b
- (2) Only b and c
- (3) Only a and c
- (4) All of the above

75. महसुली कर उत्पन्नामध्ये पुढीलपैकी कशाचा समावेश होत नाही ?

- अ. अप्रत्यक्ष कर
- ब. प्रत्यक्ष कर
- क. गुंतवणुकीवरील व्याज
- ड. दंडात्मक उत्पन्न

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त अ आणि ब
- (2) फक्त अ आणि क
- (3) फक्त ब आणि ड
- (4) फक्त क आणि ड

Which of the following are *not* included in Revenue Tax Income ?

- a. Indirect Tax
- b. Direct Tax
- c. Interest on Investment
- d. Punitive Income

Answer Options :

- (1) Only a and b
- (2) Only a and c
- (3) Only b and d
- (4) Only c and d

76. पुढील सामग्री वापरून 'ran' चे विसंकेतन करा :
- अ. 'qua ta pol ran' हे 'I can rest here' चे प्रतिरूपण आहे.
- ब. 'pol ran sak no' हे 'I can sit there' चे प्रतिरूपण आहे.
- वरील प्रक्रियेच्या संदर्भात योग्य पर्याय निवडा.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) विसंकेतनासाठी फक्त माहिती अ पुरेशी आहे.
- (2) विसंकेतनासाठी फक्त माहिती ब पुरेशी आहे.
- (3) विसंकेतनासाठी माहिती अ आणि ब पुरेशी आहे.
- (4) विसंकेतनासाठी माहिती अ आणि ब पुरेशी नाही.

Decode 'ran' using the following data :

- a. 'I can rest here' is represented as 'qua ta pol ran'.
- b. 'I can sit there' is represented as 'pol ran sak no'.

Select the appropriate correct option with respect to above process.

Answer Options :

- (1) Information a alone is sufficient for decoding.
- (2) Information b alone is sufficient for decoding.
- (3) Information a and b is necessary for decoding.
- (4) Information a and b is not sufficient for decoding.

77. तीन चौरसाकृती आणि समान आकारांचे सपाट आरसे एकमेकांशी अशा रीतीने ठेवले आहेत, त्यांची परावर्ती पृष्ठे परस्परांना लंब आहेत तसेच 1 आणि 3 या तीन आरशांची परावर्ती पृष्ठे परस्परांना समांतर आहेत शिवाय परस्परांच्या नेमकी समोरही आहेत. जर आरसा 1 वर पडणारा आपाती किरण पृष्ठाशी 45 अंशाचा कोन करत असेल तर आरसा 3 वरून परावर्तित होणाऱ्या किरणाच्या दिशेचे उचित वर्णन करणारा पर्याय निवडा.

- (1) आरसा 1 वर पडणाऱ्या आपाती किरणाला लंब.
- (2) आरसा 1 वर पडणाऱ्या आपाती किरणाला समांतर.
- (3) आरसा 1 वर पडणाऱ्या आपाती किरणाशी 45 अंशाचा कोन.
- (4) आरसा 1 वर पडणाऱ्या आपाती किरणाशी 60 अंशाचा कोन.

Reflecting surfaces of three plane mirrors having square shape and identical sizes placed perpendicular to each other, in such a way that mirror 1 and 3 are having reflecting surfaces parallel to each other also exactly face each other. If a ray of light is falling on mirror 1 at an angle 45 degrees then select the option that appropriately describes direction of the ray coming out after reflection from mirror 3.

- (1) Perpendicular to the incidental ray that falls on the mirror 1.
- (2) Parallel to the incidental ray that falls on the mirror 1.
- (3) 45 degrees angle to the incidental ray that falls on the mirror 1.
- (4) 60 degree angle to the incidental ray that falls on the mirror 1.

78. दिलेला युक्तिवादातील तर्क काळजीपूर्वक अभ्यासा आणि सर्वात जवळून त्यासारखा तर्क वापरणारा पर्यायांतील एक युक्तिवाद निवडा.

जर रात्रीच्या जेवणासाठी मी खास पदार्थ तयार केला तर माझे कुटुंबिय खूष होतील. जर मी चौपाटीवर भटकायला गेले तर मी सैलावून खूष होईन. आज खूष कुटुंबियांपेक्षा स्वतः खूष असणे मी पसंत करेन म्हणून मी चौपाटीवर भटकायला जाईन.

- (1) जर मी आज जास्त वेळ काम करेन तर मी अधिक पैसे मिळवेन. तथापि जर मी माझ्या कुटुंबियांसमवेत वेळ घालवला तर मी सैलावेन. मला आज जास्त पैशांच्या गरजेपेक्षा सैलावण्याची गरज अधिक आहे. म्हणून कुटुंबियांसमवेत असण्यासाठी मी आज घरी जाईन.
- (2) जर मी आता बाहेर गेले तर मी शीतल आणि सुखद झुळकांचा आनंद लुटेन. तथापि जर मी बाहेर गेले तर मी माझ्या घराची सफाई करू शकणार नाही आणि जर मी माझे घर साफ केले नाही तर मला वावडे असलेल्या धुळीसोबत आणि रोगट वातावरणात रहावे लागेल. त्यामुळे मी बाहेर न जाणे चांगले ठरेल.
- (3) जर दर दिवशी मी घरी शिकवण्या घेतल्या तर मी स्मार्टफोन घेऊ शकेन. पण जर मी पुस्तक वाचली तर त्यामुळे माझ्या ज्ञानात व विकासात भर पडेल. या क्षणी माझ्यासाठी मी स्वतःसाठी पैसे कमावणे महत्वाचे आहे परंतु जर मी माझ्या व्यक्तिगत विकासासाठी वेळ गुंतवला नाही तर मला पश्चाताप करावा लागेल. म्हणून मी आठवड्यातील फक्त चार दिवस शिकवण्या घेईन.
- (4) जर मी तो केक आणि आइस्क्रीम खाल्ली तर मी आनंदी होईन. परंतु जर मी केक आणि आइस्क्रीम खाल्ली नाही तर मला उष्मांक जाळण्याची गरज नाही. मी वजन वाढण्याची अजिबात काळजी करणार नाही. म्हणून मी तो केक आणि आइस्क्रीम खाणार आहे.

Study carefully reasoning of the argument given and select one from the options arguments that uses closely parallel reasoning.

If I cook some special dish for dinner, my family members will be pleased. If I go for the beach stroll I will be relaxed and pleasant. Today I prefer a pleasant me to pleasant family members so I will go for the beach stroll.

- (1) If I do overtime today I will earn more money. However if I spend time with my family I will get relaxed. I need to get relaxed today than I need more money. Therefore today I will go home to be with my family.
- (2) If I go out now I will enjoy cool and pleasant breeze. However, if I go out, I will not clean my house, and if I do not clean my house I will have to live with dusty and unhealthy environment to which I am allergic. Therefore I had better not go out.
- (3) If I give tuitions every day at home I will be able to buy a smartphone. But if I read books in the evening it will add to my knowledge and development. Right now it is more important for me to earn my own money, but I will regret it if I did not invest time for personal development. Therefore I will give tuitions only on four days in a week.
- (4) I will eat that cake and ice cream to feel elated. But if I do not eat that cake and ice cream I don't need to burn calories. I don't care about gaining weight anymore. So I am going to eat that cake and ice cream.

79. एका प्राणी प्रजातीत नवजात मादी वयाचे दोन महिने झाल्यावर प्रौढत्व प्राप्त करते आणि त्यानंतर अनुकूल परिस्थितीत पाच वर्षांपर्यंत सरासरी दर दोन महिन्यांनी एका नवजात मादीला जन्म देते. जर मातेच्या, समूहातील एकमेव प्रौढ मादीचा, एका महिन्याचा स्तनपान कालावधी पूर्ण झाल्यानंतर झालेल्या अपघाती मृत्यूमुळे, त्या समूहात फक्त एकच नवजात मादी उरलेली असेल तर अनुकूल परिस्थितीत आठ महिने पूर्ण होताना लगेचच असलेल्या समूहातील माद्यांची एकूण संख्या निवडा.

- (1) 8 (2) 5 (3) 4 (4) 3

In a certain species of animal newborn female attains adulthood when it is two months old and after this on an average gives birth to one new female infant after every two months for five years in favourable conditions. If there is only one infant female in the group as its mother, only adult female in the group, died accidentally after completing one month's weaning period, select total number of females in the group immediately after completion eight months in favourable condition.

- (1) 8 (2) 5 (3) 4 (4) 3

80. अलीकडील काही चित्रपट खूप खर्च करून तयार करण्यात आलेले आहेत परंतु त्यांची गल्ल्यावरील मिळकत पाहताना त्यांच्या खर्चाचे समर्थन करता येत नाही. अत्यंत कमी खर्चात तयार केलेले आणि समीक्षकांनी आणि लोकांनी मोठ्याप्रमाणात डोक्यावर घेतलेलेही चित्रपट आहेत. खरे पाहता काही दिग्दर्शकांनी कमी अंदाजपत्रकाचे यशस्वी चित्रपट बनवल्यानंतर खर्चिक पण अपयशी चित्रपट बनवण्याचा प्रयत्न केला आहे. जर दिग्दर्शकांना लोकप्रिय चित्रपट बनवायचे असतील तर त्यांनी छोट्या अंदाजपत्रकाला चिकटून रहायला हवे हे उघड आहे.

वरील युक्तिवादातील त्रुटि दर्शवणारे सर्वात योग्य विधान निवडा.

- (1) समीक्षकांचे चित्रपटाच्या लोकप्रियतेबाबतचे आडाखे बऱ्याचदा चुकतात.
 (2) चित्रपट बनवण्याचा खर्च बहुदा त्याच्या मूळ अंदाजपत्रकापेक्षा अधिक असतो.
 (3) चित्रपटाचा खर्च त्याची लोकप्रियता निश्चित करणारा घटक असेलच असे नाही.
 (4) चित्रपटाची लोकप्रियता तो बनवताना आलेल्या अवाढव्य खर्चाचे समर्थन करू शकते.

Some recent films have been very expensive to make, but have not been the big box-office hits that would have justified the expense. Also there are films made very cheaply that have been received with both huge critical and popular acclaim. Indeed, some directors who have made successful low-budget films have gone on to make unsuccessful but expensive films. It is obvious then that if directors want to make popular films, they should stick to low budgets.

Select the best statement of the flaw from following with respect to above argument.

- (1) Critics are often wrong in their predictions about the popularity of films.
 (2) The cost of making a film is normally greater than its original budget.
 (3) The cost of a film need not be the factor that determines its popularity.
 (4) The popularity of a film would justify a high level of expense in making it.

81. जर 'काही निर्भय व्यक्ती वगळता कोणीही शर्यत जिंकत नाही.' हे विधान चूक असेल तर पुढील विधानांपैकी कोणते विधान सत्यतेचा दावा करू शकते ?

- (1) निर्भय व्यक्ती वगळता सर्वजण शर्यत जिंकतात.
- (2) काही व्यक्ती, ज्या शर्यत जिंकतात, त्या निर्भय असतात.
- (3) काही व्यक्ती, ज्या शर्यत जिंकतात, त्या निर्भय नसतात.
- (4) एकही व्यक्ती जी शर्यत जिंकते ती निर्भय नसते.

If the statement, 'none but some brave win the race' is false then which of the following statements can claim to be true ?

- (1) All but brave persons win the race.
- (2) Some persons who win the race are brave.
- (3) Some persons who win the race are not brave.
- (4) No person who wins the race is brave.

82. प्रविण, अजय, राहुल, सोहम आणि तनिश यामध्ये प्रविण उंचीने दुसऱ्या क्रमांकावर आहे आणि सोहम हा सर्वात ठेगू व्यक्तिपेक्षा उंच आहे, दुसऱ्या क्रमांकावर आहे. (उंचीने) जर त्यांना उंचीच्या क्रमाने उभे केल्यास मध्यभागी कोण असेल ?

अ. सर्वांना उंचीच्या क्रमाने उभे केल्यास अजय हा तीन क्रमांकांने सोहमच्या वर आहे.

ब. राहुल हा सोहमपेक्षा उंच आहे परंतु प्रविणपेक्षा बुटका आहे.

क. तनिश सर्वात बुटका नाही.

प्रश्नाचे उत्तर देण्यासाठी माहिती पुरेशी आहे ते सांगणारा पर्याय निवडा.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त ब
- (2) फक्त अ आणि ब
- (3) फक्त ब किंवा अ आणि क दोन्ही मिळून
- (4) फक्त ब आणि क

Among, Pravin, Ajay, Rahul, Soham and Tanish, Pravin is second tallest and Soham is immediate taller than the shortest. Who among them is in the middle when they stand in the order of their height ?

a. Ajay ranks third in height above Soham when all are standing in the order of height.

b. Rahul is taller than Soham but shorter than Pravin.

c. Tanish is not the shortest.

Select option that is sufficient to answer question.

Answer Options :

- (1) Only b
- (2) Only a and b
- (3) Either b only or a and c both together
- (4) Only b and c

83. A, B, C, D आणि E हे पाच खेळाडू वेगवेगळे खेळ खेळतात. ते हॉकी, क्रिकेट, कबड्डी आणि खो-खो चार खेळ खेळतात. A तीन खेळ खेळतो पण हॉकी खेळत नाही. B आणि E तीन खेळ खेळतात पण कबड्डी खेळत नाहीत. C आणि D कबड्डी खेळतात. C दोन खेळ खेळतो पण क्रिकेट व खो-खो खेळत नाही. D दोन खेळ खेळतो पण खो-खो खेळत नाही. C आणि D समान खेळ जोडी खेळत नाहीत.

A आणि B खेळत असलेले समान खेळ कोणते ?

- (1) कबड्डी, हॉकी
- (2) क्रिकेट, कबड्डी
- (3) हॉकी, खो-खो
- (4) क्रिकेट, खो-खो

A, B, C, D and E are five players playing different games. They play 4 games – hockey, cricket, kabaddi, and Kho-Kho. A plays three games but not hockey. B and E play three games but not Kabaddi. C and D play Kabaddi. C plays two games but not cricket and Kho-Kho. D plays two games but not Kho-Kho. C and D do not play same pair of games.

Which are the common games played by A and B ?

- (1) Kabaddi, Hockey
- (2) Cricket, Kabaddi
- (3) Hockey, Kho-Kho
- (4) Cricket, Kho-Kho

84. पिशवीत फक्त एकरंगी असलेले चार भिन्न रंगाचे चेंडू आहेत. नेमके 12 वगळून सर्व चेंडू निळे आहेत, नेमके 21 वगळून सर्व चेंडू पिवळे आहेत, नेमके 20 वगळून सर्व चेंडू लाल आहेत आणि नेमके 19 वगळून सर्व चेंडू हिरवे आहेत. पिशवीत किती चेंडू आहेत ?

(1) 26	(2) 24
(3) 38	(4) 72

In a bag there are single colour balls with four different colours only. Excluding exactly 12 all balls are blue, excluding exactly 21 balls all are yellow, excluding exactly 20 balls all are red, and excluding exactly 19 balls all are green. How many balls are there in this bag ?

(1) 26	(2) 24
(3) 38	(4) 72

85. संपादन चाचणीतील विद्यार्थ्यांच्या गटाची सरासरी 62 आहे. उच्चांकी गुण प्राप्त करणाऱ्या 20% विद्यार्थ्यांची सरासरी 89 असून निचांकी गुण प्राप्त करणाऱ्या 25% विद्यार्थ्यांची सरासरी 36 आहे. उरलेल्या मधल्या टक्केवारीच्या विद्यार्थ्यांच्या गुणांची सरासरी दर्शवणारा पर्याय निवडा.

- (1) अंदाजे 80
- (2) 64
- (3) 78
- (4) 81

An average of group of students in achievement test is 62. Average of the 20% students scoring highest score is 89 and that of the 25% students scoring lowest is 36. Select the option that indicates average of remaining middle percentage of students.

- (1) Approximately 80
- (2) 64
- (3) 78
- (4) 81

86. मी पुरुष आहे. दत्तूचा मुलगा माझ्या मुलाचे वडील आहेत. दत्तू हा...

- (1) मी स्वतः
- (2) माझे आजोबा
- (3) माझा भाऊ
- (4) माझे वडील

I am a man. Dattu's son is my son's father. Dattu is...

- (1) Myself
- (2) My grandfather
- (3) My brother
- (4) My father

87. सहा वाहने एका ओळीत उभी केली आहे. उजव्या टोकाला असलेले वाहन निवडा.

- उजव्या टोकाला असलेले वाहन डम्पर नाही.
- मोटर बाइक व डम्पर एकमेकांच्या शेजारी नाहीत.
- छोटी व्हॅन व गाडी एकमेकांच्या शेजारी आहेत.
- लॉरी डाव्या बाजूचे 1 ले वाहन आहे.
- टेम्पो हे उजवीकडून 2 रे वाहन आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) मोटर बाइक (2) छोटी व्हॅन (3) गाडी (4) लॉरी

Six vehicles are parked in a single row as described below. Select the vehicle that is at extreme right.

- The vehicle on the extreme right is not the dumper.
- The motor bike and the dumper are not parked next to each other.
- The minivan and the car are parked next to each other.
- Lorry is the 1st vehicle from the left.
- Tempo is the 2nd vehicle from the right.

Answer Options :

- (1) Motor bike (2) Minivan (3) Car (4) Lorry

88. पुढील विधानांच्या संदर्भात योग्य पर्याय निवडा.

विधान 1 (S_1) - जर $(x \times x) = (y \times y)$, तर x नेहमीच y इतका असेल.

विधान 2 (S_2) - जर $(x \times x \times x) = (y \times y \times y)$, तर x इतका नेहमी असू शकेल y .

- (1) S_1 - सत्य; S_2 - असत्य (2) S_1 - असत्य; S_2 - सत्य
(3) S_1 व S_2 दोन्ही असत्य (4) S_1 व S_2 दोन्ही सत्य

Select the correct option with respect to following statements.

Statement 1 (S_1) - If $(x \times x) = (y \times y)$, then x is always equal to y .

Statement 2 (S_2) - If $(x \times x \times x) = (y \times y \times y)$, then x may be always equal to y .

- (1) S_1 - true; S_2 - false (2) S_1 - false; S_2 - true
(3) Both S_1 and S_2 are false (4) Both S_1 and S_2 are true

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

89. नीता शाळेतून तिच्या घरी 2.5 किमी/ताशी चालते आणि 12 मिनिटे उशिरा पोहोचते. एके दिवशी तिने 4 किमी/ताशी चालण्याचे ठरवले आणि ती 15 मिनिटे लवकर पोहोचली. तिची शाळा घरापासून किती किमी दूर आहे हे दर्शवणारी संख्या निवडा.

- (1) 3.5
- (2) 3
- (3) 2.5
- (4) 2

Nita walks from school to her house at 2.5 km/hr and arrives 12 minutes late. One day she decided to walk at 4 km/hr and arrived 15 minutes earlier. Select the number indicating how far her school is from house in km.

- (1) 3.5
- (2) 3
- (3) 2.5
- (4) 2

90. इयत्ता 7 मधील प्रत्येक विद्यार्थी फक्त एका खेळात आनंद घेतो. नेमके 30 विद्यार्थी वगळून सर्वजण कबड्डीचा आनंद घेतात. नेमके 31 विद्यार्थी वगळून सर्वजण फुटबॉलचा आनंद घेतात आणि नेमके फुटबॉलचा आनंद न घेणाऱ्यांइतकेच विद्यार्थी वगळून सर्वजण खो-खोचा आनंद घेतात. नेमके 37 खेळाडू वगळून सर्वजण हॉकीचा आनंद घेतात. एकही विद्यार्थी इथे उल्लेख न केलेल्या इतर कोणत्याही खेळाचा आनंद घेत नाही. हॉकी खेळाचा आनंद घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या दर्शवणाऱ्या सर्वात योग्य पर्यायाची निवड करा.

- (1) खो-खोचा आनंद न घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या निम्मे संख्या.
- (2) फुटबॉलचा आनंद न घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या एक पंचमांश संख्या.
- (3) कबड्डीचा आनंद न घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या एक पंचमांश संख्या.
- (4) नेमकी संख्या निश्चित करण्यासाठी सामग्री पुरेशी नाही.

Every student of class 7 enjoys only one sport. Excluding exactly 30 students all enjoy kabaddi, excluding exactly 31 students all enjoy football, excluding exactly same number of students who don't enjoy football all enjoy kho-kho and exactly excluding 37 students all enjoy hockey. No student enjoys any other game that is not mentioned here. Select the most appropriate option that indicates number of students who enjoy hockey.

- (1) Half the number who don't enjoy kho-kho.
- (2) One-fifth of number who don't enjoy football.
- (3) One-fifth of the number who don't enjoy kabaddi.
- (4) Data is insufficient for deciding the exact number.

91. खालीलपैकी कोणत्या जिल्ह्याची सीमा ही तेलंगाना राज्याच्या सीमेशी कमीत कमी लागून आहे ?

(1) नांदेड	(2) यवतमाळ
(3) गडचिरोली	(4) चंद्रपूर

Which of the following districts has its least boundary with the State of Telangana ?

(1) Nanded	(2) Yeotmal
(3) Gadchiroli	(4) Chandrapur

92. खालीलपैकी कोणते/कोणती विधान/विधाने बरोबर **नाही/नाहीत** ?

- अ. पुणे आणि अहमदनगर जिल्ह्यात रुक्ष काटेरी वने आढळतात.
 ब. पाचगणी आणि माथेरान येथे उप-उष्णकटिबंधीय सदाहरित वने आढळतात.
 क. आंजन वृक्ष कोंकण विभागात मोठ्या प्रमाणावर आढळतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त विधान अ	(2) फक्त विधान क
(3) फक्त विधान क आणि ब	(4) फक्त विधान ब आणि अ

Which of the following statement/s is/are **not** correct ?

- a. Dry thorny forests are found in Pune and Ahmednagar districts.
 b. Subtropical evergreen forests are found at Panchgani and Matheran.
 c. Anjan trees are found in Konkan on large scale.

Answer Options :

(1) Only statement a	(2) Only statement c
(3) Only statement c and b	(4) Only statement b and a

93. जनगणना 2011 प्रमाणे, खालीलपैकी कोणत्या जिल्ह्याची लोकसंख्या 20 लाखापेक्षा जास्त आहे ?

(1) परभणी	(2) अकोला
(3) यवतमाळ	(4) वर्धा

As per the Census 2011, which of the following district has a population more than 20 lac ?

(1) Parbhani	(2) Akola
(3) Yeotmal	(4) Wardha

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

94. अकोला जिल्ह्याच्या दक्षिणेस कोणता जिल्हा आहे ?

(1) बुलढाणा	(2) अमरावती
(3) वर्धा	(4) वाशिम

Which district is located to the South of Akola district ?

(1) Buldhana	(2) Amravati
(3) Wardha	(4) Washim

95. खालील शिखरे त्यांच्या उंची प्रमाणे उतरत्या क्रमाने लावा.

अ. प्रतापगड	ब. त्र्यंबकेश्वर
क. साल्हेर	ड. सिरसाळा

पर्यायी उत्तरे :

(1) अ, ब, क, ड	(2) क, ब, अ, ड	(3) ब, क, अ, ड	(4) ड, अ, ब, क

Arrange the following peaks in descending order as per their height.

a. Pratapgad	b. Trimbakeshwar
c. Salher	d. Sirsala

Answer Options :

(1) a, b, c, d	(2) c, b, a, d	(3) b, c, a, d	(4) d, a, b, c

96. खालील ठिकाणे पर्जन्याच्या दृष्टीने उतरत्या क्रमाने लावा.

अ. अमरावती	ब. नागपूर
क. अलिबाग	ड. सोलापूर

पर्यायी उत्तरे :

(1) अ, ब, क, ड	(2) अ, क, ब, ड	(3) क, ब, अ, ड	(4) ब, अ, ड, क

Arrange the following places in descending order regarding rainfall.

a. Amravati	b. Nagpur
c. Alibag	d. Solapur

Answer Options :

(1) a, b, c, d	(2) a, c, b, d	(3) c, b, a, d	(4) b, a, d, c

97. खालील जोड्या लावा :

जिल्हा	तालुका
अ. सोलापूर	I. गेवराई
ब. लातूर	II. मंठा
क. जालना	III. शिरूर अनंतपाल
ड. बीड	IV. माळशिरस

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
(1)	IV	III	II	I
(2)	I	II	III	IV
(3)	III	IV	II	I
(4)	II	I	IV	III

Match the following :

District	Taluka
a. Solapur	I. Georai
b. Latur	II. Mantha
c. Jalna	III. Shirur Anantpal
d. Beed	IV. Malshiras

Answer Options :

	a	b	c	d
(1)	IV	III	II	I
(2)	I	II	III	IV
(3)	III	IV	II	I
(4)	II	I	IV	III

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

98. कोल्हापूर आणि कुडाळ यांच्या मध्ये _____ घाट आहे.

- (1) आंबेनळी
- (2) अंबोली
- (3) हनुमंते
- (4) अंबा

_____ Ghat is in between Kolhapur and Kudal.

- (1) Ambenali
- (2) Amboli
- (3) Hanumante
- (4) Amba

99. मानवत, सेलू, पुर्णा आणि _____ हे परभणी जिल्हातील तालुके आहेत.

- (1) सोनपेठ
- (2) वसमत
- (3) कंधार
- (4) उमरी

Manvat, Selu, Purna and _____ are the talukas in Parbhani district.

- (1) Sonpeth
- (2) Basmat
- (3) Kandhar
- (4) Umri

100. 2011 च्या जनगणने प्रमाणे, मुंबई उपनगर जिल्ह्याची नागरीकरणाची पातळी किती आहे ?

- (1) 100%
- (2) 95%
- (3) 90%
- (4) 85%

What is urbanisation level of Mumbai suburban district as per the 2011 Census ?

- (1) 100%
- (2) 95%
- (3) 90%
- (4) 85%

सूचना — (पृष्ठ 1 वरून पुढे.....)

- (8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रकंवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कॉपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या “परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82” यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.
- (9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वतःबरोबर परीक्षाकक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. मात्र परीक्षाकक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.

नमुना प्रश्न

प्र. क्र. 201. सतीची चाल नष्ट करण्यासाठी कोणी मूलतः प्रयत्न केले ?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती	(2) ईश्वरचंद्र विद्यासागर
(3) राजा राममोहन रॉय	(4) गोपाळकृष्ण गोखले

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर “(3) राजा राममोहन रॉय” असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर “(3)” होईल. यास्तव खालीलप्रमाणे प्रश्न क्र. 201 समोरील उत्तर-क्रमांक “(3)” हे वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. 201. ☐ ① ☐ ② ☒ ③ ☐ ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तर-क्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्ररीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्नक्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखवावा. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK